

Hvilken betydning har uttalelser av FNs menneskerettskomité og FNs barnekomité som rettskilder?

Av høyesterettsdommer dr. juris Jens Edvin A. Skoghøy

Foredrag på Nordisk høyesterettsdommerseminar i Oslo 14.–15. mars 2016

1. Noen utgangspunkter

Alle de nordiske landene er i utgangspunktet «dualistiske», dvs. at folkerettslige regler som utgangspunkt ikke kan påberopes for domstolene uten at de er blitt gjort til nasjonal rett. Hvor mange av de grunnleggende internasjonale menneskerettskonvensjonene som de ulike nordiske landene har gjort til nasjonal rett, er noe forskjellig, og «trinnhøyden» for inkorporasjonen varierer også. Norge er det land i Norden som har gått lengst.

Ved lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) § 2 er følgende internasjonale menneskerettskonvensjoner med nærmere angitte tilleggsprotokoller gjort til «norsk lov»:

- Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK),
- Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP),
- Den internasjonale konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK),
- FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) og
- FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner (kvinnediskrimineringskonvensjonen).

Etter menneskerettsloven § 3 skal bestemmelser i disse konvensjonene med angitte tilleggsprotokoller «ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning».

Ved 200 års-jubileet for Grunnloven i 2014 ble flere av de mest grunnleggende internasjonale menneskerettigheter skrevet inn i Grunnloven og har således fått stilling som *lex superior* i forhold til annen lovgivning. Dette gjelder blant annet retten til rettferdig rettergang, retten til respekt for privatliv og familieliv og barnets rett til menneskeverd, rett til å bli hørt og rett til at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved avgjørelser som berører barn. Det er imidlertid ikke alle internasjonale menneskerettigheter som er grunnlovsfestet. Rangordenen for menneskerettigheter som ikke er grunnlovsfestet, følger av menneskerettsloven.¹ Etter menneskerettsloven § 3 skal disse ha *forrang foran annen lovgivning*, men siden menneskerettsloven bare har vanlig lovs trinnhøyde, gjelder dette i prinsippet bare så lenge lovgiver ikke har bestemt

---

¹ Se Jens Edvin A. Skoghøy, «Menneskerettighetenes stilling etter Grunnloven», *Lov og Rett*, 2015 s. 195–196.

noe annet. Det finnes imidlertid ikke noe eksempel på at lovgiverne bevisst har fraveket en inkorporert konvensjon, og ut fra de rådende politiske holdninger er det nok ganske utenkelig at det noen gang vil skje.

Det følger av menneskerettsloven § 2 at inkorporasjonen av de konvensjoner som omfattes av loven, går like langt som Norges folkerettslige forpliktelser etter disse («i den utstrekning de er bindende for Norge»). Inkorporasjonen er således ikke begrenset til konvensjonsbestemmelsenes ordlyd, men gjelder *konvensjonenes folkerettslig forpliktende innhold*.

I den utstrekning det ikke er utviklet egne fortolkningsregler, må det folkerettslig forpliktende innhold av internasjonale konvensjoner fastlegges på grunnlag av Wien-konvensjonen av 1969 om traktatretten. Etter denne konvensjons artikkel 31 skal traktater tolkes lojalt («in good faith») i samsvar med ordenes vanlige mening i den kontekst de er benyttet, og i lys av bestemmelsenes formål («in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose»).

Den menneskerettskonvensjon som har hatt størst praktisk betydning for norsk rett, er EMK. Selv om Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i flere avgjørelser har uttalt at den ved tolkingen av EMK tar utgangspunkt i Wien-konvensjonen, har denne domstolen utviklet en egen fortolkningslære. Det er etter min oppfatning ikke til å komme fordi at EMD ved sin tolking av EMK tillegger formålsbetraktninger langt større vekt enn det som følger av Wien-konvensjonen.² EMD tar dessuten ved sin tolking av EMK sikte på å tilpasse konvensjonen til samfunnsutviklingen og de aktuelle behov for konvensjonsbeskyttelse – «dynamisk» eller utviklende («evolutive») tolking.³ EMD har en rekke ganger uttalt at rettighetsbeskyttelsen under EMK ikke bare skal være teoretisk eller illusorisk, men praktisk og effektiv, og at konvensjonen derfor må tolkes dynamisk.⁴

Helt siden 2000 har Høyesterett fremholdt at norske domstoler ved tolkingen av EMK må følge samme metode som EMD.⁵ Dette innebærer blant annet at avgjørelser fra EMD må tillegges betydelig vekt. Selv om EMD ikke anser seg formelt bundet av tidligere avgjørelser, legger domstolen stor vekt på tidligere uttalte rettsoppfatninger. Domstolen har ved flere anledninger fremholdt at rettsoppfatninger som er uttalt i tidligere avgjørelser, ikke bør fravikes uten at det foreligger gode grunner for det

² Se Jens Edvin A. Skoghøy, «Dynamisk tolkning i internasjonale domstoler som fenomen, problem og effektivitetsgaranti», *Lov og Rett*, 2011 s. 511 ff.

³ Se for eksempel dom 16. april 2002 i saken Stés Colas Est mfl. avsnitt 41, dom 28. mai 2002 i saken Stafford mot Storbritannia avsnitt 68, dom 19. april 2007 i saken Vilho Eskelinen mot Finland avsnitt 56 og dom 17. september 2009 i saken Scoppola mot Italia avsnitt 104.

⁴ Se Jon Fridrik Kjølbro, *Den europeiske menneskerettighetskonvention – for praktikere*, 3. utgave, København 2010, s. 23–25 med videre henvisninger.

⁵ Se særlig Rt. 2000 s. 996 P og 2005 s. 833 P.

(«good reasons»)⁶ Dette er begrunnet med hensynet til rettssikkerhet, forutberegnelighet og likhet for loven («the interests of legal certainty, foreseeability and equality before the law»)⁷.

Siden Høyesterett ved tolkingen av EMK følger EMDs metode, har det aldri blitt diskutert hvilken betydning avgjørelser fra EMD skal tillegges. I Høyesteretts praksis blir avgjørelser av EMD lojalt fulgt, og det finnes ikke noe eksempel på at Høyesterett har fraveket en EMD-avgjørelse.

Derimot har det vært reist spørsmål om hvilken betydning uttalelser fra de internasjonale organene som håndhever SP og barnekonvensjonen skal tillegges, og det er dette som er hovedtemaet for mitt foredrag.

2. Uttalelser av FNs menneskerettskomité

På samme måte som EMK er også SP etter menneskerettsloven § 2 inkorporert i norsk rett med sitt folkerettslig forpliktende innhold. Internasjonalt håndheves SP av FNs menneskerettskomité, som består av 18 personer «av høy moralsk karakter og med anerkjent sakkunnskap i menneskerettighetsspørsmål» (SP artikkel 28 ff. og valgfri tilleggsprotokoll om individuell klagerett). Håndhevingen skjer ved uttalelser fra komiteen på grunnlag av statsrapporter, mellomstatlige klager og individklager. Komiteen kan også hvis den finner det hensiktsmessig, av eget tiltak avgi generelle kommentarer («general comments») til konvensjonsstatene (SP artikkel 40 nr. 4). For at komiteen skal kunne behandle en individklage mot en stat, må vedkommende stat ha tiltrådt protokollen om individuell klagerett. Ingen av de uttalelser komiteen gir, er rettslig bindende for konvensjonsstatene, men komiteen tillegger dem selv betydelig vekt ved senere tolking av konvensjonen. Så vidt jeg vet, har alle de nordiske land tiltrådt protokollen om individuell klagerett.

Etter straffeprosessloven § 321 andre ledd kan lagmannsretten i saker om lovbrudd som kan medføre maksimalt seks års fengsel, nekte anke fremmet dersom lagmannsretten enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. Før lovendring i 2010 stilte loven ikke krav om at en slik nektelsesbeslutning måtte begrunnes. Etter en individklage traff FNs menneskerettskomité 17. juli 2008 avgjørelse om at en ubegrunnet beslutning av lagmannsretten om å nekte å fremme en anke i en økonomisk straffesak mot en restauratør var et brudd på retten til anke etter SP artikkel 14 nr. 5.⁸ Høsten 2008 tok Høyesterett i tre ankesaker som ble behandlet i sammenheng i storkammer, stilling til rekkevidden av Menneskerettskomiteens uttalelse i restauratørsaken. Høyesteretts avgjørelse av de prinsipielle spørsmålene finnes i Rt. 2008 s. 1764.

⁶ Se for eksempel storkammerdom 10. februar 2009 i saken Zolotukhin mot Russland avsnitt 78, storkammerdom 19. april 2007 i saken Vilho Eskelinen og andre mot Finland avsnitt 56 og storkammerdom 11. juli 2002 i saken Christine Goodwin mot Storbritannia avsnitt 74.

⁷ Se for eksempel storkammerdom 11. juli 2002 i saken Christine Goodwin mot Storbritannia avsnitt 74.

⁸ Menneskerettskomiteens klagesak 1542/2007.

Før Høyesterett tok stilling til rekkevidden av Menneskerettskomiteens uttalelse i restauratørsaken, drøftet Høyesterett hvilken vekt en uttalelse av FNs menneskerettskomité i en individuell klagesak skal tillegges. Under henvisning til uttalelser i forarbeidene til menneskerettsloven fremholdt Høyesterett først at den praktiske forskjell på at avgjørelser av EMD er bindende, mens uttalelser av FNs menneskerettskomité ikke er det, er liten. Selv om en avgjørelse fra EMD er formelt bindende, finnes det ikke andre reaksjoner for å gjennomtvinge den rettslige forpliktelse etter EMK enn eksklusjon av den aktuelle stat fra Europarådet. Og til tross for at en avgjørelse av Menneskerettskomiteen ikke er bindende, retter statene seg i praksis etter komiteens uttalelser. Hensynet til rettssikkerhet, forutberegnelighet og likhet for loven taler da for å tillegge dem stor vekt.⁹ Høyesterett viste også til at det i forarbeidene til menneskerettsloven er fremholdt at det overordnede mål med å gjøre de konvensjoner som omfattes av loven, til norsk rett, er at «norsk rettspraksis i størst moglege grad samsvarer med den til ei kvar tid gjeldande internasjonale tolkingspraksis».¹⁰

På dette grunnlag fant Høyesterett det enstemmig «klart» at en uttalelse av FNs menneskerettskomité må ha «betydelig vekt som rettskilde».¹¹ Dette synspunktet er fulgt opp i en rekke senere avgjørelser.¹²

I Rt. 2008 s. 1764 var det først og fremst spørsmål om rekkevidden av en uttalelse av Menneskerettskomiteen i en individuell klagesak, og ut fra konteksten er det slike uttalelser som Høyesterett synes å ha hatt i tankene. Høyesterett uttalte seg ikke spesifikt om betydningen av Menneskerettskomiteens generelle kommentarer. Disse avgis av Menneskerettskomiteen av eget tiltak, men bygger ofte på erfaringer etter behandling av statsrapporter eller individklager. Selv om Høyesterett ikke spesifikt uttalte seg om betydningen av Menneskerettskomiteens generelle kommentarer, blir det i avgjørelsen også vist til generelle kommentarer – uten at det blir sagt noe om hvor stor vekt de blir tillagt.¹³ Også i senere avgjørelser er det vist til både uttalelser i individklagesaker og generelle kommentarer uten at det blir skilt mellom dem.¹⁴

Siden generelle kommentarer ikke knytter seg til et konkret faktum, kan det iblant være spørsmål om hvor bokstavelig uttalelsene skal oppfattes.¹⁵ Dette er imidlertid et spørsmål om rekkevidden av uttalelsen – hvordan skal uttalelsen oppfattes? De generelle kommentarene har som formål å gi retningslinjer for konvensjonstolkningen, og Menneskerettskomiteen tillegger dem stor vekt. Når det er det folkerettslig forpliktende innhold av SP som er inkorporert med forrang foran annen norsk lovgivning, må norske domstoler ved tolkingen av SP legge samme vekt på Menneskerettskomiteens

⁹ Se Rt. 2008 s. 1764 avsnitt 77 med henvisning til NOU 1993: 18, s. 88.

¹⁰ Rt. 2008 s. 1764 avsnitt 80 med henvisning til Innst. O. nr. 51 (1998–1999), s. 6.

¹¹ Rt. 2008 s. 1764 avsnitt 80.

¹² Se for eksempel Rt. 2013 s. 374 avsnitt 47 og 2015 s. 1142 avsnitt 31

¹³ Se Rt. 2008 s. 1764 avsnitt 67 og 89.

¹⁴ Se for eksempel Rt. 2015 s. 1467 avsnitt 63.

¹⁵ Jf. Ot.prp. nr. 93 (20018–2009) om inkorporering av kvinnediskrimineringskonvensjonen, s. 32.

generelle kommentarer som det komiteen selv gjør.¹⁶ Så vidt jeg vet, finnes det ingen holdepunkter for at Menneskerettskomiteen legger mindre vekt på sine generelle kommentarer enn på uttalelser i klagesaker.

Som eksempel på samspillet mellom Menneskerettskomiteens uttalelser i klagesaker og generelle kommentarer kan nevnes komiteens uttalelser om fristen for å fremstille for retten personer som er pågrepet. SP artikkel 9 nr. 3 bestemmer at personer som arresteres eller tilbakeholdes på grunn av siktelse for en straffbar handling, *omgående* («promptly») skal fremstilles for en dommer eller en annen øvrighetsperson som ved lov er gitt domsmyndighet. Tilsvarende bestemmelse finnes i EMK artikkel 5 nr. 3. Etter straffeprosessloven § 183 skal personer som blir pågrepet, fremstilles for retten for varetektsfengsling «snarest mulig og senest tredje dagen etter pågripelsen». EMD har konkretisert fremstillingsfristen i EMK artikkel 5 nr. 3 slik at fremstilling må skje innen fire døgn, men likevel slik at dette ikke alltid vil være tilstrekkelig for å overholde fristen.¹⁷ FNs menneskerettskomité har ved tolkingen av SP artikkel 9 nr. 3 oppstilt et strengere fristkrav. I uttalelse i individklagesak 27. mars 2013 har komiteen uttalt at fremstillingsfristens lengde må avgjøres ut fra forholdene i den enkelte sak, men at mer enn 48 timer «require special justification».¹⁸ Dette er blitt ytterligere presisert i generell kommentar nr. 35. Det heter her:

«While the exact meaning of 'promptly' may vary depending on objective circumstances, delays should not exceed a few days from the time of arrest. In the view of the Committee, 48 hours is ordinarily sufficient to transport the individual and to prepare for the judicial hearing; any delay longer than 48 hours must remain absolutely exceptional and be justified under the circumstances.»

Mens det i uttalelsen i den individuelle klagesaken er sagt at overskridelse av 48 timers-fristen «require special justification», blir det i den generelle kommentaren presisert at fristoverskridelsen ikke bare må være «justified under the circumstances», men også må være «absolutely exceptional».

I Rt. 2015 s. 1142 ble siktede, som var mistenkt for en narkotikaforbrytelse, pågrepet torsdag klokken 09.45. Han ble fremstilt for retten for varetektsfengsling lørdag klokken 14.00 – altså 52 timer og 15 minutter etter pågripelsen. Når siktede ikke ble fremstilt innen 48 timer, skyldtes det dels at han satt i politiavhør fredag, og at det tok tid for å vurdere fengslingsgrunnlaget siden det var to siktede, og dels at Oslo tingrett berammet førstegangsfengslinger på lørdager til etter lunsj. Høyesterett viste til uttalelsene fra FNs menneskerettskomité og sa at de måtte ha «betydelig vekt» som rettskilder.¹⁹ Menneskerettskomiteens uttalelser ble tolket slik at

¹⁶ Ved inkorporeringen av kvinnediskrimineringskonvensjonen ble det i lovproposisjonen til Stortinget uttalt at generelle anbefalinger som kvinnediskrimineringskomiteen kommer med, «truleg [må] tilleggjast stor vekt», se Ot.prp. nr. 93 (2008–2009), s. 32.

¹⁷ Se Kjøllbro, op.cit. s. 312 med videre henvisninger.

¹⁸ Klagesak 1787/2008.

¹⁹ Rt. 2015 s. 1142 avsnitt 31.

fristen for fremstilling for varetekt «bare unntaksvise kan overstige 48 timer og bare såfremt omstendighetene kan rettferdiggjøre det».²⁰ Videre uttalte Høyesterett:

«Grunner som kan rettferdiggjøre at fristen oversettes, vil variere blant annet ut fra hvor lang overskridelse det er snakk om, hvor alvorlig forbrytelse det er mistanke om og hvor tidkrevende det er å klarlegge fengslingsgrunnlaget. A var som nevnt siktet for et alvorlig straffbart forhold der det blant annet var av betydning å avklare forholdet til en medsiktet. Han ble fremstilt for retten få timer etter at fristen løp ut. Transporten fra [politi]arresten og til tinghuset fant sted bare 35 minutter på overtid og fristoverskridelsen hadde sammenheng med tingrettens berammingspraksis.»

På dette grunnlag kom Høyesterett til at tidsbruken ikke representerte brudd på SP artikkel 9 nr. 3, slik bestemmelsen er tolket av Menneskerettskomiteen.

3. Uttalelser av FNs barnekomité

FNs barnekomité er opprettet med hjemmel i barnekonvensjonen artikkel 43 og har som oppgave å se til at Barnekonvensjonen blir implementert i landene som har ratifisert den. Den består av 18 personer «med høy moralsk anseelse og med anerkjent kompetanse på det område som omfattes av konvensjonen». Etter barnekonvensjonen artikkel 43 nr. 8 fastsetter komiteen sine egne prosedyreregler.

På grunnlag av statsrapporter kan komiteen fremsette forslag og generelle anbefalinger («suggestions and general recommendations»), se barnekonvensjonen artikkel 45 bokstav d og prosedyrereglens regel 71 og 72. Etter prosedyrereglens regel 73 kan komiteen også «prepare general comments based on the articles and provisions of the Convention with a view to promoting its further implementation and assisting States parties in fulfilling their reporting obligations».

I 2011 ble det vedtatt en valgfri tilleggsprotokoll om individuell klagerett. Denne er ikke ratifisert av Norge. Av de nordiske landene er det bare Finland som har ratifisert den. Overfor stater som har ratifisert protokollen om individuell klagerett, kan barnekomiteen avgi uttalelser etter klage fra enkeltindivider.

På samme måte som uttalelser fra FNs menneskerettskomité er heller ikke barnekomiteens anbefalinger, generelle kommentarer og uttalelser i individklagesaker formelt bindende for konvensjonsstatene. Siden individklageordningen er ny, foreligger det lite praksis om uttalelser i klagesaker. Komiteen har imidlertid avgitt 14 generelle kommentarer («general comments»), og i redegjørelser for gjeldende rett under barnekonvensjonen viser ikke bare barnekomiteen, men også andre

²⁰ Rt. 2015 s. 1142 avsnitt 30.

internasjonale håndhevingsorgan – som for eksempel EMD – til barnekomiteens generelle kommentarer.²¹

Siden det er barnekonvensjonens folkerettslig forpliktende innhold som ved menneskerettsloven § 2, jf. § 3 er gjort til norsk lov med forrang foran annen norsk lovgivning, kan det ikke være tvilsomt at norske domstoler må forholde seg til barnekomiteens generelle kommentarer og uttalelser i klagesaker.²² FNs barnekomité er det primære internasjonale håndhevingsorgan for barnekonvensjonen, og som UK Supreme Court har fremholdt, må barnekomiteens tolkingsuttalelser derfor oppfattes å gi autoritativ veiledning ved tolkingen av konvensjonen.²³ Selv om de ikke er formelt bindende, må de tillegges betydelig vekt som rettskilder. Forholdet blir det samme som for tolkingsuttalelser fra FNs menneskerettskomité, jf. punkt 2 ovenfor.

Som nevnt ovenfor, avgir imidlertid FNs barnekomité avgir ikke bare tolkingsuttalelser, men fremsetter også forslag og generelle anbefalinger («suggestions and general recommendations»). Forslag og anbefalinger kan ikke tillegges samme vekt ved konvensjonstolkningen som generelle kommentarer og uttalelser i individklagesaker.²⁴

På samme måte som ved tolkingen av generelle kommentarer fra FNs menneskerettskomité blir det også ved tolkingen av barnekomiteens generelle kommentarer spørsmål om hvor bokstavelig uttalelsen skal forstås. Generelle kommentarer knytter seg ikke til et nærmere angitt faktum. Ved tolkingen av generelle kommentarer må man derfor vurdere om uttalelsen «passer på det aktuelle faktum og rettsområde».²⁵

Saken i Rt. 2015 s. 1388 gjaldt søknad om politisk asyl og opphold på humanitært grunnlag for en familie på fire fra Afghanistan. Under behandlingen av saken holdt Utlendingsnemnda møte, hvor foreldrene og familiens advokat møtte. På vegne av familien bad advokaten om at det eldste barnet, som var knapt seks år, skulle ha få møte i nemndsmøtet og gi uttrykk for sitt syn, men dette ble nektet av nemndslederen. Ett av spørsmålene i saken var om nektelsen av å la barnet få møte i nemndsmøtet var brudd på den rett som barn etter barnekonvensjonen artikkel 12 har til å bli hørt. Etter artikkel 12 nr. 1 skal konvensjonsstatene «garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet», og etter artikkel 12 nr. 2 «skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med

²¹ Se for eksempel EMDs dom 21 juli 2015 i saken G.S. mot Georgia avsnitt 32–33 og storkammerdom 3. oktober 2014 i saken Jeunesse mot Nederland avsnitt 74.

²² Se Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 40–44, 2012 s. 1985 avsnitt 136 og 2015 s. 1388 avsnitt 150–154, jf. avsnitt 271–272 og avsnitt 290.

²³ Se for eksempel dom 18. mars 2015 i saken R mot Secretary of State for Work and Pensions avsnitt 105.

²⁴ Se Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 44 og 2015 s. 1388 avsnitt 152–154.

²⁵ Se Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 44 og Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 152. Jf. Ot.prp. nr. 93 (20018–2009) om inkorporering av kvinnediskrimineringskonvensjonen, s. 32.

saksbehandlingsreglene i nasjonal rett». I General Comment No. 12 (2009) avsnitt 21 uttaler FNs barnekomité at retten til å bli hørt skal gjelde uten hensyn til barnets alder, og i avsnitt 20 er det sagt at statene må ta utgangspunkt i at barnet kan uttrykke sitt eget syn, uten at barnet trenger å bevise det. I avsnitt 35 følger komiteen opp med å uttale at barnet har rett til å velge hvordan det skal få gi uttrykk for sitt syn:

«After the child has decided to be heard, he or she will have to decide how to be heard: ‘either directly, or through a representative or appropriate body’. The Committee recommends that, wherever possible, the child must be given the opportunity to be directly heard in any proceedings.»

I Høyesterett var det dissens om hvorvidt den siste setningen i denne uttalelsen skulle oppfattes som en tolkingsuttalelse eller som en anbefaling. Flertallet viste til at synspunktet ikke var forankret i konvensjonsteksten og mente at uttalelsen derfor måtte oppfattes som en ytring om hvordan rettstilstanden bør utvikle seg.²⁶ Et mindretall fremholdt derimot at barnekomiteen i sin uttalelse tar utgangspunkt i at barnet har en valgtrett, og tillar derfor uttalelsen betydning ved fastleggelsen av gjeldende rettstilstand.²⁷

4. Avslutning

Ved inkorporasjonen av internasjonale menneskerettigheter i nasjonal rett er rettskildet bildet blitt vesentlig utvidet. Vi har fått en rekke internasjonale rettskilder å forholde oss til. Inkorporasjonen er ikke begrenset til konvensjonsbestemmelsenes ordlyd, men gjelder konvensjonenes folkerettslig forpliktende innhold. På denne måten omfatter inkorporasjonen også folkerettslig relevante tolkingsuttalelser – som for eksempel tolkingsuttalelser av FNs menneskerettskomité og FNs barnekomité. Det er den folkerettslig korrekte forståelse av de konvensjoner som omfattes av menneskerettsloven, som er inkorporert i norsk rett og gitt forrang foran annen lovgivning.

²⁶ Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 154.

²⁷ Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 295–299.